

УДК 130.122

ЗЕЛІНСЬКИЙ Микола, к. філос. н., професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету

ДРАПОГУЗ Василь, к. філос. н., доцент кафедри філософії Центру гуманітарної освіти НАН України

ГУМАНІТАРНА КАРТИНА СВІТУ В ДУХОВНОМУ БУТТІ ЛЮДИНИ

Розглянуто основні дискурси гуманітаристики та гуманітарної картини світу, їх стан і перспективи подальшого розвитку в контексті досягнень сучасної науки. Показано, що гуманітарна картина світу – це частина загальної (філо-

© Зелінський М., Драпогуз В., 2017

30

 ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2017. № 2

софської, наукової, позанаукової) картини світу, яка відображає атрибутивність Гармонії у теорії і практиці буття людини й суспільства в оточуючому світі. Визначено, що у загальнонауковій картині світу гуманітарна частина репрезентована гуманітарно-науковою картиною світу, а позанаукова – є інтеграцією гуманітарних аспектів із знань інших позанаукових картин світу (художньої, морально-етичної, релігійної тощо).

Ключові слова: гуманітаристика, гуманітарна картина світу, гуманізм, гуманітарне знання, наукове і позанаукове знання, загальнонаукова картина світу, універсум.

Зелинский Н., Драпогуз В. Гуманитарная картина мира в духовном бытии человека. Рассмотрены основные дискурсы гуманитаристики и гуманитарной картины мира, их состояние и перспективы дальнейшего развития в контексте достижений современной науки. Показано, что гуманитарная картина мира – это часть общей (философской, научной, вненаучной) картины мира, которая отражает атрибутивность Гармонии в теории и практике бытия человека и общества в окружающем мире. Определено, что в общенаучной картине мира гуманитарная часть представлена гуманитарно-научной картиной мира, а вненаучная – является интеграцией гуманитарных аспектов с знаний других вненаучных картин мира (художественной, морально-этической, религиозной и т.п.).

Ключевые слова: гуманитаристика, гуманитарная картина мира, гуманизм, гуманитарное знание, научные и вненаучные знания, общенаучная картина мира, універсум.

Постановка проблеми. В інформаційну епоху відбувається сутнісна трансформація ролі й статусу гуманітарного знання. Останнє характеризується передусім зміною критеріїв його оцінки. Призначення гуманітарного знання – бути надійним фундаментом сучасної людської мудрості, заснованої на синтезі досягнень філософії, соціології, психології, політології, економіки, культурології, історії, семіотики, соціолінгвістики та інших наук. Гуманітарне знання необхідне сьогодні як спосіб "утримання" смислу і міри буття людиною, що не досягла цілісності в її протистоянні оточуючому світу. Гуманітаризація охороняє суспільну й індивідуальну свідомість від небезпеки тоталітаризму через утвердження права на множинність, варіативність, унікальність людських виявів [1, с. 68, 69, 83].

У сукупності гуманітарні знання формують комплекс гуманітарних наук, які виробляють гуманітарну наукову картину світу. Проблема формування означеної картини світу в сучасній філософській літературі не розроблена, хоча вона сягає корінням глибокої давнини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з обраної проблематики свідчить про те, що феномени гуманітаристики та гуманітарної картини світу розглядаються зарубіжними і вітчизняними науковцями (Л. Губерський, М. Бахтін, Р. Бод, М. Хайдеггер, П. Холм, Д. Скотт, В. Рижко [1–7], Г. Ріккерт, В. Віндельбанд, М. Бердяєв, В. Стьопін, П. Копнін, В. Андрущенко, В. Вернадський, В. Бех, В. Кізіма, В. Крисаченко, В. Кремень).

Мета статті – розкрити роль гуманітарного знання і гуманітаристики загалом у побудові гуманітарної картини світу, а також обґрунтувати значення наукової гуманітарної картини світу в соціальному й духовному бутті людини та суспільства.

Матеріали та методи. Базовими методами дослідження є загальнонаукові методи аналізу та синтезу, класифікації і систематизації знань, структурно-семантичного аналізу. Системно-філософський розгляд проблематики гуманітарної картини світу передбачає декілька аспектів її дослідження: філософсько-світоглядний, науково-методологічний і педагогічний.

Результати дослідження. Гуманітарне знання у ХХ ст. розвивалось у річищі зміни епістемологічного статусу філософського дискурсу. Філософія проіснувала в зазначений період під знаком завершення новоєвропейської метафізики та перегляду її засад, утіленням чого став онтологічний поворот – як загалом (М. Хайдеггер, Ж.-П. Сартр), так і в його численних модифікаціях – феноменологічній (Е. Гуссерль і М. Мерло-Понті), антропологічній (М. Шелер), герменевтичній (Г.-Г. Гадамер), комунікативній (Ю. Габермас), структуралістській (М. Фуко) тощо.

Сучасне людство вступило у нову епоху – епоху стрімкого розповсюдження інформаційно-мережевих технологій, поглиблення глобалізації і космополітизації соціально-економічних процесів, невпинного зростання глобальних антропогенних небезпек, загроз і ризиків. За горизонтом науково-технологічної ери розпочинається не менш доленосний етап, що іменується епохою інформаційно-гуманітарної революції.

Здійснювана нею переорієнтація існуючих технологій із зміни природи на перетворення людської свідомості "трансформує всю тканину людських відносин постмодерністського суспільства" [8, с. 63]. Масштаби цього процесу такі, що чимало інтелектуалів нашого часу проголошують ХХІ ст. століттям гуманітарної революції. Ключова відмінність цієї революції від НТР у тому, що вона надає користувачам інформаційно-гуманітарних технологій небачені раніше можливості цілеспрямованих перетворень не лише речовинно-енергетичного світу, але й світу психічного, інтелектуального, духовного. А це означає, наголошують дослідники, що інформаційно-гуманітарна революція – це своєрідний "вибух" масштабних перетворень головної руйнівної сили історії, ключової продуктивної сили суспільства – людини [8].

Дослідження людини як суб'єкта й активного діяча, перетворювача світу і самої себе є основою гуманітарного знання. Відома дослідниця І. Колесникова констатує, що означене знання постає як:

- форма і результат інтерпретації будь-якого знання з позицій суб'єкта – носія гуманітарної якості;

- знання, висхідним джерелом і предметом якого є суб'єктивний світ, світ людини (суб'єкта) в її відносинах з реальністю;
- знання, отримане і зафіксоване за допомогою суто людських засобів (мислення, слова, спілкування, переживання, уяви, рефлексії, художнього образу);
- результат пізнання, що як невід'ємна частина містить інформацію про особливості суб'єкта [9].

Виконуючи гносеологічну функцію, гуманітарне знання "охоплює" соціальну реальність у її багатоманітних проявах. Суттєві зрушення в гуманітарній сфері пов'язані з появою нових текстів або з пошуком нових смислів. Текст, зокрема завдяки дослідженням М. Бахтіна, став сприйматися як особливого роду реальність, що концентровано виражає дух тієї чи іншої особистості, дух певної історичної епохи [2]. Гуманітарні тексти мають яскраво виражену знаково-символічну природу і з необхідністю передбачають інтерпретацію, яка варіюється залежно від формальної чи змістовної специфіки текстів [1].

Дедалі ширше потенціал гуманітарного знання (накопиченого не лише в науках про Дух, історію, людину, суспільство, а й у різного роду позанаукових гуманітарних практиках) використовується в розробці й реалізації політичних, економічних, соціальних та інших програм. На його основі розробляються гуманітарні технології як систематизація, співорганізація та упорядкування у просторі й часі компонентів цілеспрямованої колективної діяльності людей. Складовими гуманітарних технологій, як вважав П. Щедровицький, постають передусім нематеріальні елементи: різного типу знання, ідеї, схеми, конструкти, знакове середовище (реклама, продукти ЗМІ тощо), кваліфікації, людська психіка, довіра, відповідальність, авторитет, авторське право та ін. [10]. У гуманітарних технологіях матеріальні (речові) характеристики є характеристиками продуктів і розглядаються як похідні, отримані в результаті гуманітарної діяльності.

У царині сучасної науки відбуваються й інші істотні зрушення. Відомий методолог науки В. Розін, аналізуючи проблему розрізнення різноманітних типів наук та оцінки їх значення, зазначає, що сьогодні гуманітарне знання вже перестало розглядатися як "нижче чи недосконале" порівняно з природничо-науковим, відбувається зміна реального значення різних наук. Так, відносна частка природничих у загальному обсязі наук невинно скорочується, а частка і значущість технічних, гуманітарних і соціальних постійно зростає, як і значення нетрадиційних комплексних наукових дисциплін, таких, наприклад, як екологія, релігієзнавство чи синергетика [11, с. 10].

Гуманітарне знання виступає своєрідним посередником між культурними досягненнями минулого, теперішнього і спробами соціального проектування майбутнього, взаємно узгоджуючи їх на рівні рефлексивного відношення до можливості конструктивного діалогу

в часі. По суті, саме гуманітарій має виступати "перекладачем" смислів для носіїв протилежних поглядів на світ: віруючих різних конфесій, віруючих і атеїстів, представників різних етнічних груп тощо. Всі вони співіснують в його світосприйнятті як інша щодо нього, але не конкуруюча реальність. Окрему точку зору і лінію поведінки індивіда гуманітарне знання здатне трансформувати в широке світосприйняття і творче буття в культурі людства.

Однак сьогодні можна спостерігати процеси знецінення гуманітарного знання з боку суспільства і держави. Тривожним соціально-політичним симптомом виглядає відсутність гуманітарної експертизи при прийнятті найважливіших рішень на державному рівні [6; 7]. Збільшення в світі гуманітарних катастроф і випадків необхідності надавати гуманітарну допомогу цілим народам – безпосередній наслідок негуманітарності стратегій, що обираються політиками та їх науковими консультантами.

Деякі дослідники констатують, що в науці до кінця не усвідомлена сама сутність гуманітарного знання, тому так непросто відстоювати його "інтереси" в суспільстві. Вони також називають найбільш уразливі моменти сучасного гуманітарного знання: переважно описова чи схоластична форма подачі результатів гуманітарного пізнання через неможливість для них зробити це точно і доказово; "неявна" користь, некомерційна форма (обігу) руху в соціокультурному просторі; вияв результатів гуманітарного пізнання на внутрішньому (суб'єктивному), незримому плані і лише як наслідок – їх об'єктивне "виявлення" при прийнятті рішень, що мають соціокультурне, економічне, політичне значення [9].

У 2011 р. уряд Великобританії заявив, що припиняє державне фінансування гуманітарних дисциплін і вважає, що діяльність гуманітаріїв (наукова і викладацька) повинна фінансуватися з приватних джерел. Ця заява стала першим тривожним сигналом змін в освітній політиці та першим значимим (на державному рівні) ударом по гуманітаристиці. Згодом, у 2015 р. Міністерство освіти Японії закликала японські університети відмовитися від викладання гуманітарних та соціальних наук і зосередитися на викладанні дисциплін, які "краще всього відповідають потребам суспільства". У вересні цього ж року понад два десятки університетів Японії заявили про закриття чи скорочення гуманітарних програм.

Деякі західні вчені (Т. Іглтон) називають ці серйозні зміни, що відбуваються у вищій освіті, повільною смертю університету. Яким чином скорочення гуманітарних дисциплін призведе до "смерті університету" і чому оптимізація освіти під девізом: залишити тільки ті дисципліни, які "краще за все відповідають потребам суспільства", – це негожа ідея? Т. Іглтон вважає, що вся проблема – у перетворенні університету у надприбуткову корпорацію. За такою концепцією

найголовнішим показником стає прибутковість на затрачений капітал, що неминуче призводить до скорочення програм з низькою рентабельністю.

Крім Т. Іглтона, з цього приводу висловились також такі відомі інтелектуали, як Френсіс Фукуяма та Мітіо Каку. Кожний у тій чи іншій формі попереджає про те, що сучасний напрямок розвитку вищої освіти з орієнтацією на максимізацію прибутку і на перетворення освіти в інструмент підготовки вузько-профільних спеціалістів несе загрозу для традиційного розуміння ролі університету, де гуманітарні науки відіграють важливу роль.

Одним із сучасних напрямків розвитку гуманітарних наук є цифрова гуманітаристика (*Digital humanities*), яка за останнє десятиліття завоювала своє місце в гуманітарних міждисциплінарних комп'ютеризованих дослідженнях. Комп'ютеризація почалася в гуманітарних науках не сьогодні: до комп'ютерної техніки дослідники-гуманітарії звернулися з появою великих обчислювальних машин [12]. Цифрова епоха у гуманітарні науки прийшла після мікрокомп'ютерної революції, з розвитком обчислювальних потужностей і персоналізацією комп'ютерних систем, що дозволяли не тільки створювати складні віртуальні реконструкції, а й презентувати їх в електронному середовищі за допомогою засобів інтернету. "Цифровий перехід" у гуманітарних науках вже відбувся. Фактично будь-яке гуманітарне дослідження сьогодні ґрунтується на спонтанній чи систематичній, вибірковій чи суцільній оцифровці документів і об'єктів історико-культурної спадщини. Оцифровка стала однією з важливих практик ремесла вченого-гуманітарія.

Сучасні цифрові гуманітарні науки передбачають широку дослідницьку програму, яка включає питання, що цікавлять будь-якого гуманітарія, оскільки цифрові дослідницькі практики – це реальність будь-якого вченого. Головним питанням подальшого розвитку цифрової гуманітаристики стає можливість аналітичного використання цифрового потенціалу гуманітарних даних.

Розвиток гуманітарних наук, проникнення їх концептів і методів у соціальні та природничі науки примушують методологів-дослідників усе частіше звертатись до категоріального базису гуманітарних наук. Сучасні методологічні та наукові теорії включають цінності і цілісні суб'єкти в наукову картину світу та теоретичні описи. Однак навряд чи правомірно говорити про гуманітарну картину світу (ГКС) у тому ж розумінні, яке вкладається в поняття природничо-наукової картини світу, хоча б через те, що предмет гуманітарних наук не охоплює світ у цілому. Симетрія природничо-наукового і гуманітарно-наукового тут, очевидно, відсутня [13, с. 191–196].

Термін "гуманітарна картина світу", якщо допустимо його використання до всього універсуму, має не стільки онтологічний чи методологічний, скільки метафорично-ціннісний сенс. Тому, підкреслю-

ючи людське відношення до світу на протигагу об'єктивістському науковому "холодному" підходу, кажуть про "теплу картину світу" як систему, побудовану за концептом інтенціональності [14, с. 10–13], про потребу ціннісно забарвити світ, наповнити його сенсом, зробити причетним людині та загальнолюдській культурі [15, с. 129], про необхідність діалогічного підходу до світу [16, с. 20].

Якщо є світ гуманітарних наук, логічно говорити про наукову картину саме цього світу. Тоді наукова картина гуманітарного світу чи наукова гуманітарна картина світу, не будучи загальнонауковою, може виконувати відносно свого предмета ті ж функції, які виконує будь-яка окрема, спеціальна, наукова картина світу. ГКС, поступаючись природничо-науковій картині в широті охоплення реальності, навряд чи поступиться їй у значущості.

У зв'язку з цим виникає закономірне питання: чи можлива така ГКС не як метафорично-аксіологічна, а як дисциплінарна онтологія чи сукупність дисциплінарних онтологій? Відносно природничо-наукової картини світу такого питання не виникає через те, що переважна більшість учених підтримують принцип єдності "природного" світу, наприклад, його атомно-молекулярну природу. Адже біологічні явища можна розглядати на молекулярному рівні навіть з урахуванням антиредукціоністських застережень. У той же час світ психології і світ літературознавства, світ лінгвістики і світ соціології не такі близькі як фізичний та біологічний світи. І все ж, враховуючи текстуально-дискурсивну природу гуманітарного знання як сутнісної ознаки єдності представленого в цьому знанні світу, можна говорити про єдиний світ гуманітарних наук і єдину наукову ГКС. Якщо це так, то, поперше, чи буде така картина відносно самостійною поряд з природничо-науковою як її суттєве доповнення, по-друге, чи не стане вона претендувати на статус загальнонаукової картини світу, витісняючи природничо-наукову як застарілу і обмежену, по-третє, чи буде вона виконувати такі ж методологічні функції, які успішно виконує природничо-наукова картина світу? Відповідь багато в чому залежить від того, який сенс вкладається в поняття "картина" і "світ" [17, с. 15, 16].

Та частина гуманітарного знання, яка орієнтується на класичні канони науковості, має потребу в об'єктивістській, механічній, "холодній" картині. Друга частина, що орієнтована на специфіку гуманітаристики, на ціннісно-інтенціональну спрямованість, на особистісне, індивідуальне, неповторне, потребує суб'єктивістської, "теплої" картини світу. Така двояка суперечлива картина світу може функціонувати тільки на засадах доповненості [17, с. 17].

Однак сфера пізнання і знання така, що емпіричні та теоретичні наукові раціонально-логічні знання становлять лише частину знань людства, причому не дуже велику. Існують багатовікові пласти позанаукового знання – побутового, художньо-естетичного, морально-етичного, релігійного, філософського, які відіграють важливу роль

у житті людини і суспільства. Ці галузі знань формують свої картини світу – побутову, міфологічну, релігійну, художню, морально-етичну, філософську (узагальнюючу, яка містить різні загальні світоглядні позиції).

Тоді можна стверджувати, що ГКС включає гуманітарні аспекти всіх позанаукових картин світу в ракурсі гармонійних відносин людини з соціальним та природним світом. Можна розглядати як рівновеликі та гранично загальні такі картини світу, як філософська і загальнонаукова. Але кожна з них аналізує масив існуючих знань у своєму "ключі". Так, загальнонаукова картина світу відображає світ крізь раціонально-науковий схематичний "образ" і відповідного концептуальне використання знань, передусім, у галузі науково-технічного прогресу. Філософська картина світу розкриває картину буття через загальний світогляд епох, класу, держави, певної культури. ГКС висвітлює світогляд крізь призму суб'єктивного ставлення до світу, шляхом розкриття принципів гармонійних гуманних відносин Людини і Світу і гармонії у самій людині.

Проте якщо поставити в один ряд такі гранично загальні картини світу (ЗКС) як загальнонаукову, філософську та гуманітарну, то з необхідністю напрошуються два висновки. *По-перше*, ці картини буття можуть взаємно доповнювати одна одну, збагачуючись досягненнями відповідних картин світу. *По-друге*, логічно припустити, що повинна існувати і ще більша ЗКС, здатна об'єднати найважливіші досягнення всіх трьох зазначених. Тоді ми приходимо до *idei ЗКС*. Далі можна припустити, що ЗКС на рівні сучасних знань дозволить несуперечливо інтегрувати загальнонаукові, загальногуманітарні та загальнофілософські досягнення людства з метою усвідомленого гармонійного існування Людини в Світі та доцільної практичної діяльності людей, екологічно збалансованої, гармонійної, гуманної.

Природничо-наукове знання формує природничо-наукову культуру людини. А гуманітарне, що включає і наукові, і позанаукові сфери, формує загальну гуманітарну культуру. Тому не тільки теоретично, але і практично дуже важливим постає питання формування цілісної, несуперечливої ГКС, яка інтегрує знання з таких галузей: філософії (гуманітарний аспект), історії, культурології, етики, естетики, мистецтвознавства, релігієзнавства, соціології. У контексті зазначеного можна стверджувати, що в сучасних умовах, враховуючи кризовий стан усіх форм знання (не кажучи вже про апокаліптичні протиріччя, які роздирають сучасну світову спільноту), необхідні нові форми осягнення світу – знання, що з'єднали б його раціональні види, накопичені наукою, і ті його форми, які містяться в релігійно-філософській та релігійно-містичній літературі. З такого величезного обсягу знань слід виокремлювати тільки те, що працює на творення, а не на руйнування, на гармонію духовного і фізичного буття людини, на гармонію Людини зі Світом суспільства і природи. Тоді ми й отримуємо ГКС,

в якій чітко простежуються базові цінності, що визначають орієнтири життєдіяльності кожної особистості та соціуму загалом.

Таким чином, ГКС – це частина загальної (наукової, позанаукової, філософської) картини світу, яка відображає атрибутивність Гармонії у теорії і практиці буття людини та суспільства в оточуючому світі. У загальнонауковій картині світу гуманітарна частина репрезентована гуманітарно-науковою картиною світу. А позанаукова частина ГКС є інтеграцією гуманітарних аспектів із знань інших позанаукових картин світу (художньої, морально-етичної, релігійної тощо) [18].

ГКС будується, по-перше, на сутнісних духовно-моральних законах людини як особливої активної системи, що працює як система-трансформатор, альтруїстично відносно світу; по-друге, на основі гуманних законів у суспільстві; по-третє, ГКС розкриває атрибутивні духовно-моральні принципи, постулати й орієнтири існування людини, які виявляються в фундаментальних якостях Краси, Добра, Любові, Істини, які повинні з необхідністю, виражено переважати протилежні якості (потворного, зла, ненависті, незнання, безвілля), які закономірно і неминуче руйнують людину і навколишній Світ.

ГКС – це картина, наповнена прекрасним, унаслідок чого людина, людство можуть вести діалог зі Світом і працювати як гармонійні відкриті системи з розвиненими і збалансованими прямими і зворотними зв'язками. Вона створює гармонію у самій людині, роблячи її відкритою, духовно багатою системою, яка вносить гармонічні відносини у навколишній світ. Отже, гуманітарна картина світу здатна розвивати, формувати саму людину, роблячи її духовно багатою і облагороджувати навколишній світ завдяки різнобічній діяльності такої людини.

Більш поглиблене дослідження означеної проблеми передбачає розгляд таких категорій, як "гуманність", "гуманізм", "гуманітарність", "цінності", "добро", "краса". Сутнісним ядром гуманітарних проблем має бути гуманність, оскільки саме вона є проявом всезагальних ознак гармонії у Світі людини і людських відносин. За відсутності цього ядра гуманітарність перетворюється у соціальний фантом, не дає відповідей на ключові питання буття людини і суспільства, а нерідко провокує конфлікти, якщо ядро гуманності замінюється на ядро антигуманності. Таким чином, у ГКС, яка ґрунтується на всезагальних філософських принципах світового розвитку і світової гармонії, має бути закладений принцип гуманності, людяності чи гуманітарної гуманності.

Нещодавно американські дослідники [5] опублікували доповідь "Гуманітарна картина світу 2015", яка є першим кроком в оцінці стану гуманітарних наук у світі. На основі детального огляду літератури та інтерв'ю із вченими у цій доповіді розкривається значення гуманітарних наук, їх проблематика, а також зв'язок між гуманітарними науками і політикою. Ця праця дає змогу унаочнити позицію учених, їх оцінку стану гуманітарних наук і пріоритетні напрямки гуманітарних

досліджень. Значний інтерес становить підбір і аналіз наукових розвідок вчених з таких регіонів, як Африка, Латинська Америка та Азія.

Висновки. Гуманітарна картина світу, будучи наддисциплінарною картиною світу, створює гармонійний, неконфліктний фундамент відновлення колись розірваного знання і культури, в результаті якого з'явилися гуманітарне і негуманітарне знання, гуманітарна і негуманітарна культури. В цьому процесі возз'єднання наук і знань про природу і людину на перше місце висувається цілісне системне розуміння людини як нерозривної єдності тілесного, духовного і соціального буття, осмислене на базі досягнень як сучасних наук, так і гуманітарних позанаукових галузей знань. Означена картина світу – це шлях до подолання наявної прірви між науковим і позанауковим знанням, між раціональними і позараціональними методами пізнання, оскільки лише в їх гармонійній єдності й можливе цілісне знання людини про світ і саму себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Губерський Л. В., Бойченко І. В., Зелінський М. Ю. та ін. Гуманітарне знання в сучасному філософському просторі. Філософська та політологічна освіта в Україні на перетині тисячоліть : монографія ; за заг. ред. А. Є. Конверського. К. : Київ. ун-т, 2007. С. 56–70.
2. Бахтин М. М. К философским основам гуманитарных наук. собр. соч. ; в 7 т. Т. 3. М. : Наука, 1996. С. 122–133.
3. Бод Ренс. Забуті науки. Історія гуманітарних наук ; пер. з нідерланд. Я. Довгополого. К. : Вид-во Жупанського, 2016. (Істор. думка). 376 с.
4. Хайдеггер М. Время картины мира. Исток художественного творения ; пер. с нем. А. В. Михайлова. М. : Академ. проект, 2008. С. 259–301.
5. Holm P., Jarrick A., Scott D. Humanities World Report 2015. N.Y. – L. : Palgrave Macmillan, 2016. 225 p.
6. Ришко В. А. Гуманітарна експертиза: круглий стіл. Ч. 1. Філософська думка. 2004. № 6. С. 134–156.
7. Ришко В. А. Неоконцептологія : монографія. К. : Логос, 2016. 604 с.
8. Лукьянец В. С., Соболев О. Н. Гуманитарная революция. Практична філософія. 2004. № 3. С. 61–77.
9. Колесникова И. А. Природа гуманитарного знания и его миссия в современном обществе. Социально-гуманитарные знания. 2001. № 3. С. 33–46.
10. Путеводитель по основным понятиям и схемам методологии Организации, Руководства и Управления : хрестоматія по работам Г. П. Щедровицкого. М. : Дело, 2004. 208 с.
11. Розин В. М. Типы и дискурсы научного мышления. М. : Эдиториал УРСС, 2000. 248 с.
12. Володин А. Ю. Digital humanities (цифровые гуманитарные науки): в поисках самоопределения. Вестн. Перм. ун-та. 2014. Вып. 3. С. 5–9. Серия "История".
13. Афанасьев А. И. Гуманитарное знание и гуманитарные науки : монографія. Одесса : Бахва, 2013. 288 с.

14. Цофнас А. Ю. Комплементарность мировоззрения и миропонимания. *Философская и социологическая мысль*. 1995. № 1–2. С. 5–22.
15. Ильин В. В. Теория познания. Введение. Общие проблемы. М. : Либроком, 2012. 168 с.
16. Лифинцева Т. П. Философия диалога Мартина Бубера. М. : ИФРАН, 1999. 132 с.
17. Афанасьев А. И. Как возможна гуманитарная научная картина мира. *Альманах современной науки и образования*. 2013. № 7(74). С. 15–17.
18. Кудрявцева О. А. Гуманитарная картина мира в системе современного знания (философско-методологический аспект) : дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук. Барнаул, 2004. 153 с.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2017.

Zelinskyj M., Drapohuz V. Humanitarian worldview in spiritual life of a person.

Background. *In the information age transformation of the role and status of human knowledge is essential. This is a systemic, holistic and diverse knowledge of both the man and his creativity in the world. Together humanitarian knowledge form the complex humanitarian sciences – humanities. It is the basis for building a humanitarian worldview.*

The aim of the article is to reveal the role of the humanities in building a humanitarian worldview, to prove the scientific significance of humanitarian worldview in the social and spiritual life of man and society.

Materials and methods. *The basic methods of research are general scientific methods of analysis and synthesis, classification and systematization of knowledge, structural and semantic analysis. Systemic philosophical consideration of issues of humanitarian worldview involves several aspects of the study: the ideological philosophical, scientific and methodological.*

Results. *The humanitarian world is part of the general (philosophical, scientific and non-scientific) worldview that reflects attributive harmony in the theory and practice of human existence and society in the surrounding world. In general, humanitarian worldview refers to the humanitarian and scientific world. In addition, it is the integration of non-scientific aspects of humanitarian knowledge into other non-scientific picture of the world (artistic, moral, religious, etc.).*

The humanitarian worldview creates harmony in the man himself, leaving it open, spiritually rich system that makes a harmonious relationship in the world.

Conclusion. *The humanitarian worldview is the basis for the production of integral human knowledge about the world and itself. This is the way to overcome the existing gap between scientific and non-scientific knowledge, between rational and extra rational methods of cognition.*

Keywords: humanitaristics, humanitarian worldview, humanism, humanitarian knowledge, scientific and extra-scientific knowledge, scientific worldview, universe.

REFERENCES

1. Gubers'kyj L. V., Bojchenko I. V., Zelins'kyj M. Ju. ta in. Gumanitarne znannja v suchasnomu filososfs'komu prostori. *Filosofs'ka ta polito-logichna osvita v Ukrai'ni na peretyni tysjacholit'* : monografija ; za zag. red. A. Je. Konvers'kogo. K. : Kyi'v. un-t, 2007. S. 56–70.
2. *Bahtin M. M. K filososfskim osnovam gumanitarnyh nauk. sobr. soch. ; v 7 t. T. 3. M. : Nauka, 1996. S. 122–133.*
3. *Bod Rens. Zabuti nauky. Istorija gumanitarnyh nauk ; per. z niderland. Ja. Dovgopologo. K. : Vyd-vo Zhupans'kogo, 2016. (Istor. dumka). 376 s.*

4. *Hajdegger M.* Vremja kartiny mira. Istok hudozhestvennogo tvorenija ; per. s nem. A. V. Mihajlova. M. : Akadem. proekt, 2008. S. 259–301.
5. *Holm P., Jarrick A., Scott D.* Humanities World Report 2015. N.Y. – L. : Palgrave Macmillan, 2016. 225 p.
6. *Ryzhko V. A.* Gumanitarna ekspertyza: kruglyj stil. Ch. 1. Filososfs'ka dumka. 2004. № 6. S. 134–156.
7. *Ryzhko V. A.* Neokonceptologija : monografija. K. : Logos, 2016. 604 s.
8. *Luk'janec V. S., Sobol' O. N.* Gumanytarnaja revoljucija. Praktychna filosofija. 2004. № 3. S. 61–77.
9. *Kolesnikova I. A.* Priroda gumanitarnogo znanija i ego missija v sovremennom obshhestve. Social'no-gumanitarnye znanija. 2001. № 3. S. 33–46.
10. *Putevoditel' po osnovnym ponjatijam i shemam metodologii Organi-zacii, Rukovodstva i Upravlenija : hrestomatija po rabotam G. P. Shhedrovickogo.* M. : Delo, 2004. 208 s.
11. *Rozin V. M.* Tipy i diskursy nauchnogo myshlenija. M. : Jeditorial URSS, 2000. 248 s.
12. *Volodin A. Ju.* Digital humanities (cifrovye gumanitarnye nauki): v poiskah samopredelenija. Vestn. Perm. un-ta. 2014. Vyp. 3. S. 5–9. Serija "Istorija".
13. *Afanas'ev A. I.* Gumanitarnoe znanie i gumanitarnye nauki : mono-grafija. Odessa : Bahva, 2013. 288 s.
14. *Cofnas A. Ju.* Komplementarnost' mirovozzrenija i miroponimanija. Filosofskaja i sociologicheskaja mysl'. 1995. № 1–2. S. 5–22.
15. *Il'in V. V.* Teorija poznania. Vvedenie. Obshhie problemy. M. : Librokom, 2012. 168 s.
16. *Lifinceva T. P.* Filosofija dialoga Martina Bubera. M. : IFRAN, 1999. 132 s.
17. *Afanas'ev A. I.* Kak vozmozhna gumanitarnaja nauchnaja kartina mira. Al'manah sovremennoj nauki i obrazovanija. 2013. № 7(74). S. 15–17.
18. *Kudrjavceva O. A.* Gumanitarnaja kartina mira v sisteme sovremennogo znanija (filosofsko-metodologicheskij aspekt) : dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. filos. nauk. Barnaul, 2004. 153 s.